

čp. 44 – Radnice nám. Starosty Pavla, Kladno

text: Zdeněk Pospíšil, Alexandr Němec, foto: Karel Pazderka

Ve spodní části dnešního náměstí Starosty Pavla, v místech, kde se dnes nachází hlavní budova kladenské radnice, stával jeden z nejstarších gruntů v Kladně. Koncem 16. století zde hospodařil Petr Kozel. Po několika dalších majitelích získal dům v roce 1675 Jan Syřiště. Rod Syřišťů pak držel grunt celých 136 let, až do roku 1811. Dalšími majiteli domu byli Václav Oplť, František Veselý, František Duras a Václav Kocman, který v roce 1856 provedl přístavbu prvního patra. Po ní byly v přízemí tři a v patře čtyři místnosti. Asi v roce 1869 koupil budovu potravní spolek Oul, který dům znovu přestavěl a přistavěl druhé patro.

Již v roce 1874 se kladenská obec rozhlížela po novém sídle. Šlo o reakci na stále intenzivnější diskusi o zřízení soudního okresu Kladno, které odrážely růst významu i počtu obyvatel Kladna navázaný na rozvoj těžkého průmyslu.

Radnice tehdy sídlila na náměstí v čp. 11, který nebylo možné nějak zásadněji rozšířit. Obec proto začala hledat jiné sídlo. Potravní spolek Oul nabízel v září 1874 obci dům čp. 44 za 42.000 zlatých. V dubnu 1876 rozhodla kladenská městská rada, že je ochotna za tento dům zaplatit maximálně 32.000 zlatých, což bylo městským zastupitelstvem nakonec schváleno. Druhou alternativou pro vznik radnice byla přestavba domu čp. 722 v dnešní Havířské ulici.

V dubnu 1876 byla schválena kupní smlouva s potravním spolkem Oul na koupi domu čp. 44 za 32.000 zlatých. V listopadu 1876 byla stavební úprava

50.14736553207041,
14.103375180008495

ROKY VÝSTAVBY
1897–1899

ARCHITEKT
Jan Vejrych

STAVITEL
František Zvěřina a František Novotný

KULTURNÍ PAMÁTKA
od 3. 5. 1958
rejstříkové číslo ÚSKP 27335/2-3025

UMĚLECKÁ VÝZDOBA
Antonín Popp – socha rytíře
Adolf Liebscher – obrazová výzdoba
obřadní síně Alegorie průmyslového
Kladna
František Ducháček – chrliče na věži a
ostatní práce kamenosochařské
Karel Kitzler – malba skleněného a dřevěného stropu v zasedací síni městského zastupitelstva

domu hotova. Bylo přistavěno dvorní křídlo budovy a v nádvoří byla postavena tzv. hasičská kůlna, tedy objekt ve kterém měl sbor kladenských dobrovolných hasičů uschovánu hasičskou techniku.

Ministerským nařízením č. 97/1877 ř. z., ze dne 27. 10. 1877, byl zřízen soudní okres Kladno a následným nařízením č. 118/1877 ř. z., ze dne 22. 12. 1877, byl stanoven počátek úřadování nového okresu na 1. 5. 1878. Novou radnicí se tedy stal dům čp. 44. Bývalou radnicí čp. 11 si obec ponechala v majetku a pronajímala ji Občanské záložně za 140 zlatých ročně. Koncem roku 1882 se začalo uvažovat o prodeji bývalé radnice, z jehož výnosu by bylo možné financovat přístavbu čp. 44. V září 1883 byl městským zastupitelstvem schválen prodej bývalé radnice Občanské záložně za cenu 4.000 zlatých. V červnu 1886 byla schválena stavba nové věže na radnici, do které byly umístěny nové hodiny dodané místní firmou hodináře Ludvíka Schlägera. Rovněž byla schválena nová fasáda. Do zasedací síně byla za 100 zlatých pořízena podobizna Jeho Veličenstva císaře Františka Josefa I. Radnice tedy dalších deset let úspěšně fungovala v této budově.

V roce 1893 vyvstal další problém. Vyhláškou ministerstva vnitra č. 130/1893 ř. z., ze dne 31. 7. 1893, byl zřízen nový politický okres kladenský, který byl vyjmut z politického okresu Smíchov. Skládal se ze soudního okresu Kladno a Unhošť. Od 1. 10. 1893 tedy vzniklo c. k. okresní hejtmanství Kladno. Pro tuto novou instituci bylo nutné najít prostory. Zpočátku se uvažovalo o přístavbě stávající radnice, ale požadavky byly tak velké, že pouhé rozšíření radnice nebylo reálné. Zvítězil názor, že pro okresní hejtmanství bude nutné postavit úplně novou budovu, která byla realizována na pozemku Pražské železářské společnosti v roce 1894 a dostala čp. 1373. Ve stejné době ale obec stejně uvažovala o celkové přestavbě radniční budovy. Záměrem bylo získat sousední dům čp. 43, který vlastnila Anna Špalková, zbořit jej a o jeho pozemek rozšířit půdorys radnice. Anna Špalková se ale ukázala jako mimořádně zdatný obchodní typ. Za svůj dům požadovala 15.000 zlatých, obec přitom byla ochotna zaplatit maximálně 12.000 zlatých. Vzájemná jednání nevedla k cíli, v červenci tak 1894 vedení města rozhodlo o nástavbě druhého patra a přístavbě severního dvorního křídla na stávajícím půdorysu radnice.

Ve výběrovém řízení na přestavbu radnice byla přijata nabídka kladenského stavitele Václava Čtrnáctého, který oproti rozpočtu 15.166 zlatých nabídl slevu 11 ½ %. V dalších jednáních bylo zahájení přestavby radnice odloženo na jaro 1895. Realizace se ale vlivem změn projektu neustále protahovala. V srpnu 1895 bylo odsouhlaseno odložení přestavby na jaro 1896 a stavitel Václav Čtrnáctý byl propuštěn ze smluvního závazku na stavbu radnice s odškodněním 100 zlatých.

V říjnu 1896 souhlasila Anna Špalková, že poskytne dům čp. 43 výměnou za dům čp. 49, který by musela obec zakoupit. Tato transakce se nakonec uskutečnila s tím, že byla pro Annu Špalkovou mimořádně výhodná. Schváleno bylo i rozdělení radnice s tím, že v jedné polovině stavby budou státní úřady

← Původní podoba radnice na pohlednici vydané Josefem Šolcem. Zdroj: sbírka Zdeňka Pospíšila.

↑ Litografická pohlednice vydaná nakladatelstvem firmy Edv. Eisert v roce 1900 zachycuje podobu staré radnice i její stav po přestavbě. Pozoruhodná je stylizace veduty, na níž má kostel výrazně odlišnou podobu oproti skutečnosti. Zdroj: sbírka Zdeňka Pospíšila.

a ve druhé samosprávné úřady. V lednu 1897 byl vybrán návrh architekta Jana Vejrycha z Prahy, který novou radnici navrhl v novorenesančním slohu. Jeho celkový honorář za projekt radnice, vč. dozoru nad stavbou, činil 6.800 zlatých.

Práce zednické a tesařské byly zadány pražské firmě František Zvěřina a František Novotný. Kamenické práce pak firmě bratřů Ducháčkových z Královských Vinohrad. Sochu rytíře vytvořil prof. Antonín Popp z Prahy za 1.500 zlatých. Celkové náklady na stavbu radnice dosáhly 330.044 K 81 h. Autorem obrazů v zasedací síni, pod názvem Alegorie průmyslového Kladna, je český malíř Adolf Liebscher.

Radnice má asymetrické průčelí. Pět okenních os zleva představuje šířku staré radnice a poslední dvě osy vpravo představují šířku domu čp. 43, který byl zbořen a jeho pozemek zahrnut do stavby. Ve spodním pásu radniční věže, na levé straně, je tesaný portrét architekta Vejrycha a vedle něho symbol stavitelů.

Přestavba radnice byla realizována v letech 1897–1899. Slavnostní ukončení stavby radnice bylo spojeno se slavnostním položením základního kamene ke stavbě nového kostela dne 18. srpna 1898, tedy k padesátému výročí panování císaře Františka Josefa I. Na radnici bylo ještě mnoho dodělávek, ale tuto slávu si obec nenechala ujít. První slavnostní zasedání v nové radnici se uskutečnilo 13. června 1899. Byli pozváni všichni v Kladně žijící bývalí členové obecního výboru a další hosté. O den později se uskutečnila první řádná schůze obecního výboru.

Po dostavbě byly v radnici umístěny všechny úřady městské správy, pak c. k. okresní soud a berní úřad a městská spořitelna. V zadním traktu radnice bylo vězení. Na dvoře byla postavena železná konstrukce věže a skladiště náčiní, vše pro sbor dobrovolných hasičů.

Koncem roku 1913 se z radnice vystěhovala Městská spořitelna, která si na náměstí postavila novou velkou budovu čp. 14. Úřadovat v ní začala v lednu 1914. Do uvolněných prostor se v radnici nastěhovaly některé obecní úřady. V době první světové války fungovala v radnici tzv. válečná kuchyně. Provozovalo ji okresní hejtmánství od roku 1917 a byla určena pro stravování nejchudších občanů Kladna v obtížné válečné době. Zrušena byla v roce 1919.

V roce 1920 byla v radnici zřízena ústřední telefonní stanice. V roce 1948 byla v interiéru zasedací síně instalována dvojice velkorozměrných olejů na plátně od prof. Karla Součka, které byly malíři zadány nově ustaveným vedením MNV Kladno. Dvojice pendantů Město a lidé (Kladenský večer) a 5. květen 1945 (Dělnická manifestace) bohužel byla za velice krátký čas – již v první polovině 50. let – ze zasedací síně deinstalována. Hlavním důvodem bylo neporozumění odrážející se v kategoricky pronášených a zcela neopodstatněných výtkách, které vycházely ze schematického výkladu socialistického realismu a jeho výtvarných prostředků, tedy touze po kýči, se kterým se Karel Souček nikdy neztotožňoval. Obě díla v sobě usilovala zachytit pochopení z aktuálních dějů, a to v nekonvenční symbolice dramatického hnutí lidových zástupů.

← Obrazová výzdoba obřadní síně od Adolfa Liebschera na dobové pohlednici vydané po dokončení novorenesanční přestavby radnice Josefem Šolcem. Zdroj: sbírka Zdeňka Pospíšila.

↑ Radnice na pohlednici vydané společností L&P (Lederer Josef & Popper Rudolf), Praha-Smíchov. Kolorovaný knihtisk; odesláno 1913. Zdroj: sbírka Alexandra Němce.

ZÁŠADNÍ REKONSTRUKCE BUDOVY

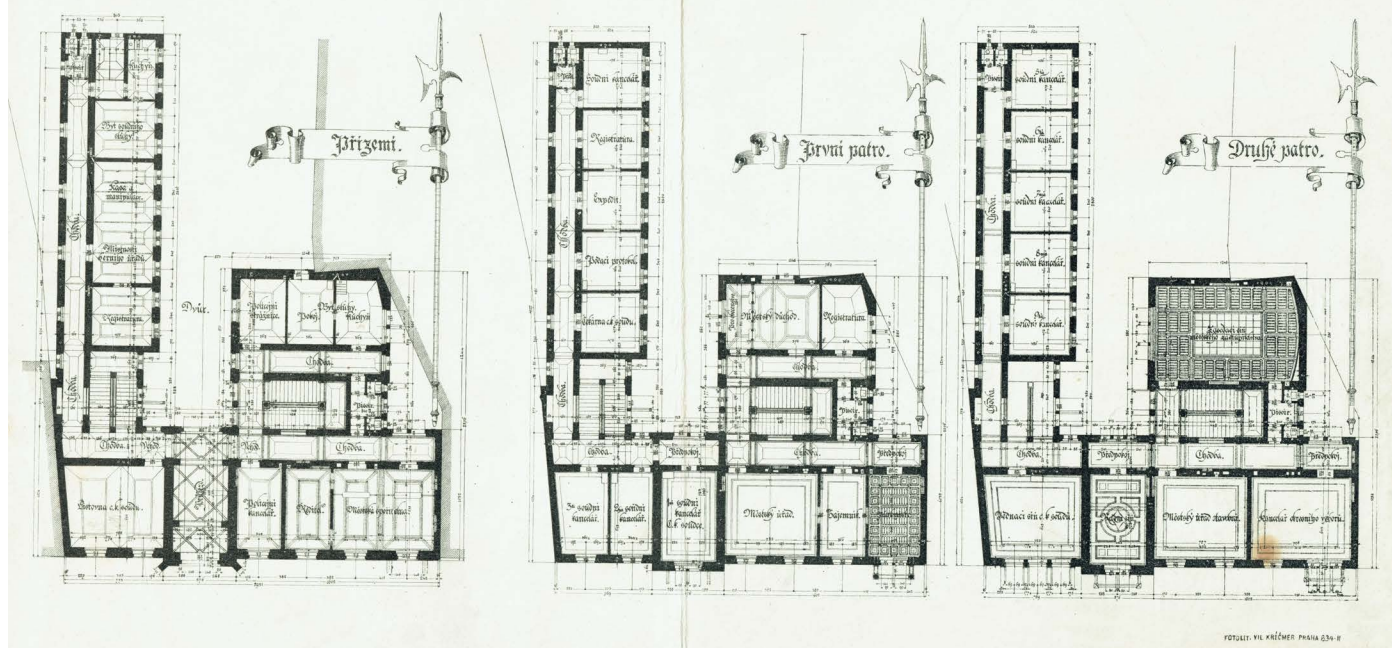
1957–1958

architekt Miroslav Derynek
umělecká výzdoba prof. Josef Kittrich – dřevěný polychromovaný znak města Kladna a nové katedrální skleněné výplně stropu a světlíku nad zasedací síní MNV Kladno

1988–1989

architekt Miloslav Urban
umělecká výzdoba Ivo Vyhnaněk a Jaroslav Bejvl st. – designová osvětlovací tělesa v obřadní síni a na chodbách MěNV Kladno

J. KOULA: RADNICE NA Kladně OD ARCHITEKTA JANA VEJRYCHA.

První zásadní rekonstrukce radnice proběhla v letech 1957–1958 pod takovkou architekta Miroslava Derynka ve spolupráci s prof. Josefem Kittrichem. Jednalo se zejména o celkovou revizi železných a skleněných částí stropu a světlíku nad zasedací síní městského zastupitelstva a dílčí opravy objektu. Součástí bylo i aktualizování a doplnění umělecké výzdoby, včetně nového dřevěného polychromovaného znaku města Kladna.

Během roku 1986 došlo k obnově a restaurování historických vrat a okeních mříží radniční budovy pod vedením Viktora Stříbrného z dílny uměleckého kovářství v Poldi SONP Kladno. Další výrazná proměna následovala v letech 1988–1989 pod vedením architekta Miloslava Urbana ve spolupráci s výtvarníky Ivo Vyhnálkem a Jaroslavem Bejvlem st., kdy v rámci rekonstrukce a oprav byla instalována mimo jiné nová designová nástěnná svítidla.

Část těchto umělecky pojedených svítidel však zanikla během další komplexní rekonstrukce v letech 2008–2009, která si kladla za cíl do určité míry rehabilitovat a obnovit původní stav dochovaných umělecky cenných prvků a zároveň vhodně zakomponovat prvky nové, což se do velké míry podařilo.

↑ Půdorysy podlaží novorenesanční radnice. Zdroj: *Zprávy Spolku architektů a inženýrů v Království českém*. Praha: Spolek architektů a inženýrů v Království českém, 1899, roč. 33, č. 1, příloha 92c. ISSN 1803-3342.

Použité prameny

- Státní oblastní archiv v Praze - Státní okresní archiv Kladno – fond Archiv města Kladna (nezpracovaný fond)
- Státní oblastní archiv v Praze - Státní okresní archiv Kladno – strojopis Josef Švejda: Místopis královského horního města Kladna
- Národní archiv v Praze – fond ČFVU Dílo Praha – Zápisy z komise spolupráce výtvarníka s architektem (nezpracovaný fond)
- Naše rodina: zábavný týdeník Československé strany lidové. Praha: Lidová demokracie, 1986, č. 4, s. 5. ISSN 0323-2743.
- Zprávy Spolku architektů a inženýrů v Království českém. Praha: *Spolek architektů a inženýrů v Království českém*, 1899, roč. 33, č. 1, s. 1–2 a přílohy 92a, 92c. ISSN 1803-3342.

